

กูโบร์ บาราโหม

WAYNE A. BOUGAS เขียน

แดงด้อย ไทยทัน แพล
เสนีย์ หมัดหมาน

บทนำ

เอกสารฉบับนี้วิเคราะห์และกล่าวถึงรายละเอียดของแผน * หรือเสาหินบนหลุมฝังศพ (Tomstone) ของชาวมุสลิม ๒ กูที่พบใน "กูโบร์บาราโหม" สุสานที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัดปัตตานีในภาคใต้ของประเทศไทย

ในตอนแรกของรายงานนี้ ข้าพเจ้าจะกล่าวถึงชื่อและสถานที่ตั้งของสุสาน ตลอดจนรายละเอียดของหลุมฝังศพ ๒ หลุม ที่เก่าแก่ที่สุดของที่นี่

จากนั้นก็มุ่งวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับตัวอักษรและลวดลายของเสาหิน หลุมฝังศพซึ่งถูกสร้างอยู่บนเหนือหลุมฝังศพนั้น

* แปลจากคำว่า Tomstone ซึ่งในความหมายของภาษามลายูปัตตานีคือ แผน

ตลอดจนบทวนคำบอกเล่าสืบต่อกันมาและข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับหลุมฝังศพนี้

ในตอนที่สองของรายงานก็จะแสดงหรือชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงดังนี้ คือ

๑. เสาหินบนหลุมฝังศพคู่นี้ เป็นของกษัตริย์องค์แรกของเมืองปัตตานีที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามและจะเน้นให้เห็นว่าเสาหินคู่นี้ไม่ได้มีอยู่คนเดียวแต่เป็นหนึ่งเสาหินในหลาย ๆ อันที่จัดอยู่ในเสาหินประเภทบาตูอาเจ๊ะ (Batu Aceh) ซึ่งมีกำเนิดมาจากสุมาตราเหนือ ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓

๒. การออกแบบลวดลายและรูปแบบของเสาหินนี้นั้น ไม่ใช่ศิลปะของอิสลามโดยกำเนิด แต่ได้รับอิทธิพลศิลปะการฝังศพมาจากประเทศอินเดีย ผสมผสานกับพิธีการทางศาสนาพราหมณ์และ

ศาสนาพุทธ

๓. สัญลักษณ์ของรูปแบบและเสาหินว่า สัญลักษณ์ของฮินดูและพุทธศาสนา มาผสมผสานกับศิลปะการฝังศพแบบอิสลามในตอนต้นอย่างไร

รายงานนี้มีไว้เป็นการวิเคราะห์ศิลปะการฝังศพแบบอิสลามสมัยต้นอย่างละเอียด จะมีการตั้งคำถามบางคำถามมากกว่าที่จะให้คำตอบ แต่อย่างไรก็ตามรายงานนี้ก็พยายามที่จะให้ความกระจ่างและกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของเมืองปัตตานีในด้านการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

ชื่อ และสถานที่ตั้งของสุสาน จากหลักฐานทางโบราณคดีชี้ให้เห็นว่าก่อนที่ศาสนาอิสลามจะเข้ามาชาวมลายูปัตตานีนับถือศาสนาพุทธและมีพิธีการเผาศพวิธีกร้างศพกับต้นไม้ (Tree-

Burial) ซึ่งเข้าใจว่าเป็นพิธีที่มีมาก่อนศาสนาพุทธ ก็ยังมีปฏิบัติกันอยู่จนกระทั่งต้นคริสต์ศตวรรษที่แล้ว^๑ นายแอนลัน แอนนาเคล รายงานอีกว่าในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ นั้น จะพบว่าชาวมลายูในเมืองปัตตานีมีการโยนศพของผู้ที่ตายด้วยโรคร้ายให้เป็นอาหารของแร้งและสุนัข^๒ จนกระทั่งหลังจากได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามแล้ว ชาวมลายูเมืองปัตตานีจึงได้เปลี่ยนมาปฏิบัติพิธีการฝังศพแบบอิสลาม เหมือนกับชาวมลายูทั่วไป

หลุมฝังศพที่พบในเมืองปัตตานีระยะแรกเริ่มอาจจะเป็นของพ่อค้าอาหรับ อินเดียหรือพ่อค้าชาวมลายูที่มำดั่งรกรากตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ แต่ไม่สามารถค้นหาหลักฐานอันใดเกี่ยวกับหลุมฝังศพได้ เนื่องจากเครื่องหมายบนหลุมฝังศพ ซึ่งเป็นไม้ผู้ทั้งหมดสุสานมุสลิมสุสานแรกของเมืองปัตตานีที่ยังเห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ก็คือกูโบร์บาราโหม คำว่า "กูโบร์" เป็นภาษามลายูปัตตานีที่เพี้ยนมาจากภาษามลายูเดิม คือ คำว่า กูบุร (Kubur) หรือหลุมฝังศพ และคำว่าบาราโหม (Barahom) เป็นคำที่ยืมมาจากภาษามลายูคือ มาร์ฮุม (Marhum) คำว่า มาร์ฮุม * ซึ่งเป็นคำแรกของชื่อกษัตริย์ที่สวรรคต^๓ เพราะฉะนั้น คำว่า Barahom หรือ Marhum นี้ก็น่าจะเป็นที่ฝังศพหรือสุสานของบุคคลในราชวงศ์

* เป็นคำกล่าวนำหน้าชื่อของมุสลิมที่เสียชีวิตไปแล้ว

กูโบร์บาราโหม อยู่ห่างจากตัวเมืองปัตตานีปัจจุบันประมาณ ๖ กิโลเมตร ทางทิศตะวันออกบนทางหลวง ๔๒ ที่ตำบลบาราโหมตามชื่อของสุสาน ทางไปสุสานแห่งนี้จะต้องเลี้ยวซ้ายที่ ก.ม. ที่ ๖ บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๒ ใกล้โรงเรียนบ้านปาเราะซึ่งจะมีถนนสายเล็กเลี้ยวเข้าไปในสวนมะพร้าวไปยังบาราโหม ซึ่งถนนสายนี้จะตัดแบ่งบาราโหมเป็น ๒ ส่วนห่างกันประมาณ ๒๐๐ เมตร ส่วนของสุสานที่กล่าวถึงนี้ตั้งอยู่ใกล้ตำบลเล็ก ๆ ชื่อ ตำบลกัมปงจาดู (กำปงยาโต๊ะ) (Kampung Jatuh)^๔

บาราโหมตั้งอยู่ใกล้พื้นที่ที่เป็นจังหวัดปัตตานีในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ซึ่งอยู่ใกล้เขตเมืองเก่าดังมีปรากฏในหนังสือ Hikayat Patani ว่าเป็นจังหวัดปัตตานีในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ นี้ ที่ตั้งของสุสานของราชวงศ์ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของปัตตานีซึ่งน่าจะเป็นบาราโหม ในหนังสือยังกล่าวอีกว่าสุลต่านปาติก สยาม (Patik Siam) (ครองราชย์ ค.ศ. ๑๕๗๒-๑๕๗๓) และสุลต่านบาห์ดูร์ (Bahdur) (ค.ศ. ๑๕๗๓-๑๕๘๔) ได้ถูกฝังอยู่ใกล้สถานที่สำคัญทางศาสนาทางทิศตะวันออกของเมือง^๕ นอกจากนั้น นาย Ibrahim Syukri ยังเขียนไว้ในหนังสือของเขาชื่อ History of the Malay Kingdom of Patani ว่าในสมัยก่อนนั้นมีแม่น้ำชื่อ แปรี (Pari River) ซึ่งปัจจุบันแห้งสนิทไปแล้วนั้น ได้เคยไหลผ่านพื้นที่ที่เป็นของสามัญชนไปยังพระราชวังในเมืองเก่า^๖ ซึ่งถ้าดูจากแผนที่ที่ ๓ จะเห็น

ว่าแม่น้ำสายนี้ไหลผ่านกูโบร์บาราโหมออกไปยังอ่าวปัตตานี ซึ่งอยู่ห่างจากสุสานประมาณ ๕๐ เมตร สถานที่ที่เป็นเมืองเก่าของปัตตานีได้ย้ายหรือเลื่อนมายังสถานที่ที่เป็นตัวเมืองปัจจุบันในปี ค.ศ. ๑๘๐๐ หลังจากที่ถูกชาวไทยโจมตีสองครั้งในปี ค.ศ. ๑๗๘๕ และ ค.ศ. ๑๗๙๑

ลักษณะของหลุมฝังศพ

ในสุสาน Kampung Jatuh มีหลุมฝังศพอยู่ประมาณ ๑๕ หลุม ซึ่งมีอายุไม่มากนัก นอกจาก ๒ หลุมที่เห็นชัดว่าเป็นหลุมฝังศพในสมัยเก่าและมีการประดับหรือตกแต่งด้วยแผ่นศิลาหรือเสาหินที่ชาวมลายูเรียกว่า เนนซ (Nesan) บริเวณที่เป็นหลุมฝังศพนี้สูงเป็นเนินเล็กน้อย และมีกำแพงอิฐเล็ก ๆ กว้างประมาณ ๒.๐ และยาวประมาณ ๓.๖๕ เมตร ล้อมรอบจากลักษณะนี้ จึงชวนให้คิดว่าน่าจะเป็นหลุมฝังศพของเชื้อพระวงศ์

ในประเทศมาเลเซียนั้นหลุมฝังศพของบุคคลในราชวงศ์มักจะเป็นเนินตรงบริเวณที่พูนขึ้นมา ส่วนในอินโดนีเซียนั้นหลุมฝังศพของราชวงศ์มักจะถูกขุดบนยอดเขา เช่น หลุมฝังศพของสุลต่าน Tok Jakarta ในชวาตอนกลางตั้งอยู่บนเขาเล็ก ๆ ชื่อ Imogiri ส่วนกำแพงอิฐที่ล้อมรอบหลุมนั้นเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าหลุมฝังศพเหล่านี้เป็นของราชวงศ์เช่นเดียวกัน และหลุมฝังศพของราชวงศ์ในเมืองปัตตานีในกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ของกูโบร์ดาโต๊ะ (Kubo Datuk) และกูโบร์โต๊ะอาเยาะ (Kubo Ajah) นั้นต่างก็มี

กำแพงเล็ก ๆ ล้อมรอบทั้งสี่ด้าน ส่วนกำแพงนี้พบว่าที่บาราโหมนั้น ถึงแม้ว่าจะถูกสร้างขึ้นมาไม่มากนัก แต่เห็นได้ว่าอิฐเหล่านี้มีอายุเก่าแก่มาก ซึ่งชาวบ้านบอกว่าอิฐเหล่านี้มาจาก ฐานกำแพงเก่าในสมัยโบราณ ซึ่งเคยล้อมรอบหลุมฝังศพในสมัยเท่านั้น

เสาหินแต่ละชุดจะถูกจัดให้อยู่ในแนวทิศเหนือและใต้ตามประเพณีของมุสลิมและศพจะถูกฝังให้หันหน้าไปหา กิบลัต (Kiblat) ซึ่งเป็นทิศทางของมัสยิด (ประเทศซาอุดีอาระเบีย) เพราะฉะนั้นเมื่อย้อนกลับมาดูที่เมืองปัตตานี ก็แสดงว่าลักษณะศพที่ฝังนั้นจะนอนหันข้างโดยด้านขวาของศพอยู่ข้างล่างและหันหน้าไปทางทิศตะวันตก (มัสยิด) ศีรษะชี้ไปทางทิศเหนือและส่วนเท้าชี้ไปทางทิศใต้

ปกติหลุมฝังศพของชาวมลายูหลุมหนึ่งจะมีเสาหิน ๑ คู่ เสาแรกปักบนหลุมด้านศีรษะ ส่วนเสาที่สองปักบนหลุมเหนือบั้นเอว^๓ แต่บางแห่งก็ปักเหนือส่วนเท้า แต่หลุมฝังศพที่พบนั้นก็ไม่ได้มีแบบลักษณะที่แน่นอนเพราะบางครั้งจะพบเสาหินบางคู่ห่างกันถึง ๒.๖๘ เมตร ซึ่งระยะที่ห่างกันมากเช่นนี้เป็นลักษณะที่พบมากในประเทศสมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซียและหลุมฝังศพของบุคคลสำคัญก็มักจะมีการจารึกไว้ เช่น ผู้เข้าทรง (Great Shamans) ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านหรือผู้เผยแผร์ศาสนาอิสลามมายังเป็นแผ่นดินนี้ เราเรียกหลุมฝังศพของคนเหล่านี้ว่า กรามัต (Kramat) หรือมีความหมายว่าศักดิ์สิทธิ์และเชื่อว่ามีอิทธิ

ฤทธิ์ แต่ปัจจุบันนี้ผู้คนที่ Kampong Jauh ไม่ได้คิดว่าหลุมฝังศพเหล่านี้เป็น "กรามัต" แต่เชื่อว่าระยะที่เสาหินทั้งคู่อยู่กันมากเช่นนี้เป็นเครื่องชี้ว่าครั้งหนึ่งบุคคลสำคัญเคยถูกฝังไว้ ณ ที่นี้

กูโบร์บาราโหม

เสาหิน (The Tombstone)

ลักษณะที่เด่นของหลุมฝังศพที่นี้ก็คือ การจารึกที่ประดับบนแผ่นหินซึ่งทำให้เชื่อว่าแผ่นหินเหล่านี้จะต้องเป็นของกษัตริย์หรือราชวงศ์เพราะกษัตริย์หรือราชวงศ์เท่านั้นที่สามารถจ้างให้ทำงานประณีตเช่นนี้ได้ ในขณะที่คนธรรมดาสามัญใช้ไม้หรือหินธรรมดาเป็นเครื่องหมายบนหลุมฝังศพหรือเสาหินของตน

เสาหินของกษัตริย์หรือราชวงศ์นี้ทำจากหินทรายชนิดละเอียดมีความสั้นและหนาและเตี้ยเกือบติดพื้นดิน ชุด เอ. มีขนาด ๕๕ x ๑๕.๕ x ๕.๕ เซนติเมตร ส่วนชุด บี. มีขนาด ๔๕ x ๑๕.๕ x ๕.๕ เซนติเมตร

ลักษณะที่เป็นรูปทรงกระบอก สี่เหลี่ยมหรือปรีซึ่ม ชี้ให้เห็นว่าศพเป็นผู้ชายและลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้างและบาง แสดงว่าศพเป็นศพของผู้หญิง^๔

ลักษณะของเสาหินแบบโบราณ (Traditional Tombstone Shapes)

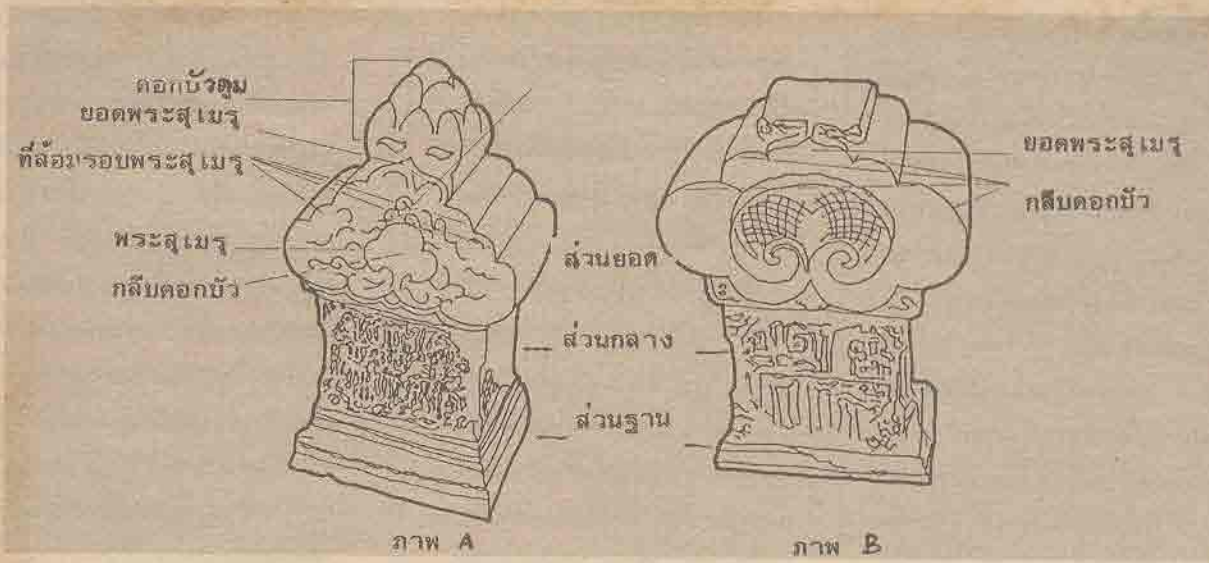
มีผู้กล่าวว่าเสาหินในสมัยแรกสุดของเมืองปัตตานีรวมทั้งเสาหินที่บาราโหมนั้นไม่ได้มีรูปลักษณะที่บ่งชี้ถึงความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชายและ

การสร้างเสาหินเหล่านี้ ได้มีมาก่อนที่จะมีการปฏิบัติกันเช่นนี้เป็นประเพณีสืบต่อกันมา

ส่วนประกอบของเสาหินแบ่งออกเป็นสามส่วน คือ ส่วนยอดซึ่งมีลวดลายประณีต ส่วนกลางหรือลำตัวซึ่งจารึกด้วยอักษรอาหรับและลวดลายที่ละเอียด และส่วนฐานซึ่งเป็นส่วนที่ยึดเสาหินไว้ ลักษณะของการแบ่งสามส่วนเช่นนี้เข้าใจว่ามีอิทธิพลมาจากฮินดู จะเห็นได้จากวัด Prambanan ใน Yogyakarta มีส่วนประกอบอยู่ ๓ ส่วนเช่นกัน คือ ส่วนฐาน ส่วนที่เป็นตัวตึกและส่วนยอดที่มีลวดลายวิจิตรงดงาม

ลักษณะสำคัญที่เห็นจากส่วนยอดของหินหลุมศพนี้ค้นกำเนิดไม่ไ้มาจากศิลปะของอิสลาม แต่เข้าใจว่าจะมาจากศิลปะพุทธ

หินดูมากกว่า เพราะเห็นความเด่นชัดของศิลปดังกล่าวบนเสาหินชุด เอ. คือ ต้นบัวและเขาพระสุเมรุ ซึ่งถือว่าเป็นที่สถิตย์ของเหล่าเทพเจ้าของชาวฮินดูและชาวพุทธส่วนชุด บี. นั้นมีลักษณะเป็นรูปดอกไม้และกลีบเลี้ยง ซึ่งหมายถึงเขาพระสุเมรุ

นาย F.D.K. Bosch ได้กล่าวไว้ในหนังสือของเขาเรื่อง "The Golden Germ. An Introduction to Indian Symbolism" ว่าใบไม้ลักษณะดังในรูป (A) ซึ่งอยู่ตรงกลางของส่วนยอดของเสาหินชุด เอ. นั้น เป็นสัญลักษณ์ของรากบัว (Lotus root) หรือ ปัทมามูล (Padmamula) ส่วนสามเหลี่ยมที่มีลวด

(B) ลายสวยงามซึ่งอยู่เหนือปัทมามูลของเสาหินนี้มีความเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวโยงกับลำต้นของดอกบัว^{๑๐} ส่วนสูงสุดของยอดของเสาหินหลุมศพนี้ควรจะเป็นดอกบัว (Lotus Buds) เพื่อให้ครบส่วนของตัวประกอบตามลักษณะทั่วไปของต้นไม้

ในศิลปของอินเดีย (พุทธฮินดู) ดอกบัวมีความเกี่ยวข้องกับ

กับเขาพระสุเมรุ เพราะฉะนั้นรูปแบบของเสาหินทั้งสองชุดจึงเป็นสัญลักษณ์เขาพระสุเมรุและดอกบัว Bosch อธิบายว่าการออกแบบใบไม้ตรงกลางส่วนยอดของเสาหินนั้นไม่เพียงแต่แสดงถึงลักษณะของรากบัว (Lotus root) แต่ในสมัยดั้งเดิมใช้เป็นสัญลักษณ์ของภูเขาทั่ว ๆ ไปและโดยเฉพาะอย่างยิ่งแทนเขาเมรุ^{๑๑} Bosch กล่าวต่อไปว่าพระสุเมรุเปรียบเหมือนก้านของรากบัวและยอดพระสุเมรุเปรียบเหมือนก้านดอกบัว^{๑๒} จึงสามารถจะสรุปได้ว่าดอกบัวเติบโตขึ้นมาจากยอดเขาซึ่งเป็นส่วนยอดเขาของเสาหินนั้น เพราะยอดเขาเปรียบเสมือนก้านดอกบัว

ส่วนในบทความของ Othman Bin Mohd. Yatim เรื่อง "Early Islamic Tombstone Malaysia: Indian and Indonesian Origins" ซึ่งให้เห็นว่าส่วนบนของเสาหินหลุมศพของชาวมุสลิมในประเทศมาเลเซียมีความคล้ายคลึงกับลวดลายรูปภูเขา ซึ่งอยู่หลังบัลลังก์ขัตติย์ของมาเลเซีย เขาบรรยายเกี่ยวกับเมรุ

ว่าเป็นภูเขาสูง และมีภูเขาลูกเล็ก ๔ ลูกล้อมรอบสี่ทิศ คือ ทิศเหนือทิศใต้ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ตามหลักจักรวาลวิทยาของศาสนาพราหมณ์^{๑๓} ซึ่งมีลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับลักษณะของเสาหินทั้ง ๔ ที่กูโบร์บาราโหม ส่วนลักษณะลวดลายบนเสาหินของ Bosch ถึงแม้จะไม่มีรูปดอกบัวบนเสาหินชุด บี. แต่สามารถเห็นชัดว่าลวดลายเสาหินทั้งคู่เสมือนดอกไม้เจริญเติบโตขึ้นมาจากพื้นดิน ส่วนยอดเขาเสาหินจึงเปรียบเสมือนดอกไม้ ที่บานและกลีบเลี้ยงทั้ง ๕ ก็เปรียบเหมือนสัญลักษณ์เขาพระสุเมรุที่ล้อมรอบด้วยภูเขาเล็กๆ ๔ ภูเขา

ตัวอักษร (The Script)

บนส่วนที่เป็นลำตัวของเสาหินทั้งสี่นั้นจะปรากฏอักษรอาหรับอยู่ทั้งสามด้าน ของแต่ละเสาหินในชุด เอ. และเพียงด้านเดียวของแต่ละเสาหินในชุด บี. จากภาพจะเห็นได้ว่าตัวอักษรจะหันหน้าไปทางหลุมศพซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผู้ตายซึ่งข้าพเจ้าจะได้กล่าว

ถึงเหตุผลและรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ในภายหลัง

ตำแหน่งของตัวอักษรบนเสาคิน
(Location of Script on the Tombstones)

อักษรอาหรับ ๒ แบบที่พบบนเสาคินในประเทศอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซียคืออักษร Kufic และ Nasta'liq แต่อักษรที่พบบนเสาคินและใช้กันมากในประเทศอินโดนีเซีย คืออักษร Nasta'liq และ นาย Uka Tjandrasasmita ก็กล่าวว่าอักษรแบบนี้เป็นที่นิยมใช้กันในหมู่ชนชาวสุมาตรา ชาวเปอร์เซีย และชาวอินเดียมุสลิม แต่ไม่เป็นที่นิยมใช้ในหมู่ชนชาวอาหรับ^{๑๕} ซึ่งตรงกับ

ทฤษฎีที่ว่าอิสลามเผยแพร่เข้ามาในมาเลเซียและอินโดนีเซียผ่านอินเดีย

ศาสตราจารย์ J.G. de Caparis ได้อธิบายถึงวิธีสลักหรือจารึกตัวอักษรบนหินว่าแทนที่จะแกะลงบนตัวอักษรเขาจะแกะสลักบริเวณรอบตัวอักษรเพื่อที่จะให้ตัวอักษรนูนขึ้นมา^{๑๖} ซึ่งวิธีการนี้ชาวมุสลิมในประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซียได้นำมาใช้กันมากตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ตัวอย่างแรก ๆ ที่พบก็คือ เสาคินของสุลต่าน Malik as-Salah แห่งเมืองปาสาย์ (Pasa) ซึ่งสวรรคตในปี ค.ศ. ๑๒๕๑ ซึ่งศาสตราจารย์ Caparis กล่าวว่าวิธีแกะหรือจารึกบนเสาคินแบบนี้

ถึงแม้จะพบอยู่ทั่วไป^{๑๗} ในประเทศอินโดนีเซียในสมัยก่อนอิสลามจะเข้ามา แต่ควรจะค้นคว้าหรือศึกษาต้นกำเนิดของวิธีการแกะหรือจารึกแบบนี้ในการเขียนของอาหรับ ซึ่งเป็นที่แพร่หลายมาก

ส่วน Dr. Othman Bin Mohd. Yatim เจ้าหน้าทีดูแลโบราณวัตถุของชาวมุสลิม ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ประเทศมาเลเซียกล่าวว่ามี "Shahadah" หรือคำกล่าวปฏิญาณตนของมุสลิมปรากฏบนเสาคินชุด เอ. ดังนี้ คือ

I. LA ILAHA ILLA'LLAH
"ไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลเลาะห์"

لا إله إلا الله

II) MUHAMMADUR RA
SULULLAH มุฮัมมัดเป็นร่อซูลของอัลเลาะห์

محمد رسول الله

กฎข้อบังคับของมุสลิมต่าง ๆ ก็มาจากความเชื่อหรือความกิต ๒ ข้อ ดังกล่าวและเป็นกฎหรือข้อปฏิบัติของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามว่าจะยอมรับและประกาศให้ผู้อื่นทราบถึงหลักความเชื่อดังกล่าวทั้งสอง

อย่างไรก็ตามตัวอักษรจารึกบนเสาคินนี้ มิได้ปรากฏชื่อหรือเวลาซึ่งยากที่จะค้นคว้าหรือคะเนได้ว่าเป็นศพของผู้ใดหรือสร้างขึ้นเมื่อไร

ส่วน Dr. Hasan Ambariy จากคณะโบราณคดีอิสลามในเมือง Jakarta ได้ค้นพบตัวอักษรที่จารึกไว้

บนเสาศิรินชูด บี. ซึ่งมีรายละเอียด
ดังนี้

III) Allah, there is no God
but Him the living, the self; sustaining,
the eternal. อัลเลาะห์ซึ่งไม่มีพระเจ้า
อื่นใด นอกจากพระองค์ทรงเป็น
เสมออิกทั้งทรงดำรงอยู่ (โดยพระ
องค์เอง)

الله لا اله الا هو الحي القيوم

IV) Say: He is Allah, The one
and only Allah, the eternal and
absolute. จงประกาศเถิดอัลเลาะห์
มีองค์เดียว อัลเลาะห์เป็นที่พึ่ง

قل هو الله أحد
الله الصمد

อักษรจารึกสองแบบเหล่านี้
ถึงมาจากคัมภีร์กูรออัน เช่น คำ
จารึกในข้อสาม (III) นั้นได้มาจาก
ซูเราะฮ์ที่ ๒ อายะฮ์ที่ ๒๕๕ และ
ซูเราะฮ์ที่ ๓ อายะฮ์ที่ ๒ ส่วนคำ
จารึกในข้อ ๔ ได้มาจากซูเราะฮ์ที่
๑๑๒ อายะฮ์ที่ ๑-๒ ซึ่งคำจารึกทั้ง
สองข้อนี้ได้บรรยายคุณลักษณะ
ของพระเจ้าเป็นเจ้าเป็นที่น่าสนใจว่า
คำจารึกเหล่านี้เขียนหัวกลับและต้อง
พลิกขึ้นจึงจะสามารถอ่านเข้าใจได้
ผู้ค้นคว้าก็ไม่สามารถค้นพบเวลา
และชื่อบนเสาศิรินชิ้นนี้เช่นกัน
และเป็นที่น่าเสียดายที่ Dr. Ambery
ไม่สามารถแปลอักษรที่จารึกบน
เสาศิรินส่วนที่อยู่ปลายเท้าของหลุม
ศพนี้เพราะตัวอักษรเลอะเลือน
จนมองไม่เห็น แต่ในภาคผนวกได้
บรรจุอักษรโบราณที่พบบนเสาศิริน
ชูด เอ. และชูด บี. อย่างสมบูรณ์

คำบอกเล่าที่สืบทอดกันมาและ
ข้อมูลทางประวัติศาสตร์

ตามประเพณีที่บอกเล่ากันมา
ที่สุสานกูโบร์บาราโหม มีหลุมฝัง
ศพของกษัตริย์องค์แรก ของ
ปัตตานีที่เปลี่ยนศาสนาเป็นศาสนา
อิสลาม ชาวเมืองปัตตานีไม่สา-
มารดจำชื่อของกษัตริย์องค์นี้ได้และ
ได้เรียกชื่อของพระองค์ง่าย ๆ
ว่า "กษัตริย์ที่เป็นโรคผิวหนัง" และ
เล่ากันว่าพระองค์ได้ถูกเปลี่ยน
ศาสนา ให้ไปนับถือศาสนา
อิสลามโดยชายผู้หนึ่งจากเมือง
ปาสาย (Pasai)

หลักฐานทางประวัติศาสตร์
ได้ยืนยันและอธิบายสอดคล้อง
กับคำบอกเล่านี้จากหนังสือ The
Hikayat Patani หรือเรื่องของเมือง
ปัตตานีได้บอกถึงการเปลี่ยนแปลง
ศาสนาไปเป็นศาสนาอิสลาม
ในตอนเริ่มแรก ดังนี้

กษัตริย์พระองค์หนึ่งของ
เมืองปัตตานี คือ พระเจ้า Phaya
Tu Nakpa ได้เป็นโรคผิวหนังที่ร้าย
แรงซึ่งหมอด่าง ๆ ของพระองค์ก็
ไม่สามารถทำการรักษาพระองค์
ให้หายได้ พระองค์ก็ได้ประกาศว่า
ใครก็ตามที่มารักษามะเร็งให้หาย
จากโรคผิวหนังนี้พระองค์จะยก
พระราชธิดาให้ มีชายผู้หนึ่งชื่อ
Sheikh Said จากเมืองปาสาย ซึ่ง
ขณะนั้นได้อาศัยอยู่ในเมืองปัตตานี
สัญญาว่าจะรักษากษัตริย์ให้หาย
โดยมีข้อเสนอว่าพระองค์จะต้อง
เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม
พระองค์ก็ตกลงตามสัญญาและได้
รับการรักษาจนหาย แต่พระองค์ไม่
รักษาคำมั่นสัญญา จึงได้ล้มป่วยลง
อีก และพระองค์ก็สัญญาอีกว่าจะ

นับถือศาสนาอิสลาม ถ้าหากรักษา
พระองค์ให้หาย พระองค์ก็ได้รับ
การรักษาเป็นครั้งที่สอง แต่กระนั้น
ก็ยังไม่ปฏิบัติตามสัญญาจนกระทั่ง
ครั้งที่สามพระองค์จึงทรงเปลี่ยน
ศาสนาเป็นศาสนาอิสลาม จากการ
นับถือศาสนาอิสลามนี้เองพระองค์
ได้รับพระนามจาก Sheikh Said ว่า
สุลต่าน Ismail Syah Zillullah Fil
Alam-Alam^{๑๖}

อิบราฮิม ซุกรี (Ibrahim
Syukri) ได้นำหลักฐานอื่น ๆ ทาง
ประวัติศาสตร์มาจากหนังสือ A
Malay History of Patani ซึ่งเกี่ยวโยง
ในการเปลี่ยนแปลงศาสนาของ
กษัตริย์แต่ได้กล่าวว่าพระนามของ
กษัตริย์ที่เปลี่ยนศาสนานั้นมีพระ
นามว่า สุลต่านมูฮัมหมัด ซาห์
(Sultan Muhammad Syah) มีใช้พระ
นามว่า Sultan Ismail Syah ที่กล่าวไว้
ในหนังสือ The Hikayat Patani^{๑๗}

หลักฐานทางประวัติศาสตร์
ดูเหมือนจะเป็นหลักฐานที่สอดคล้อง
กับคำบอกเล่าสืบ ๆ ต่อกันมา
ทั้งสองหลักฐานได้กล่าวว่า กษัตริย์
องค์แรกที่เปลี่ยนศาสนาได้รับความ
ทรมาณจากการป่วยเป็นโรคผิวหนัง
และเป็นสิ่งที่น่าเสียดายให้พระองค์
ได้หัน ไปนับถือศาสนาอิสลามโดย
ชาวมุสลิมจากเมืองปาไซ (Pasai) พิจารณาหลักฐานทั้งสอง
อย่างคือ จากคำบอกเล่าที่สืบกัน
มาจากประวัติศาสตร์จะกล่าว
ได้ว่าที่สุสานกูโบร์บาราโหม ยังมี
หลุมฝังศพของสุลต่านองค์แรกของ
ปัตตานี

หลักฐานต่าง ๆ ทางประวัติ
ศาสตร์ขัดแย้งกันเสมอและเพียงแต่
จะให้ข้อมูลระยะเวลาว่าง ๆ

เกี่ยวกับช่วงของการเปลี่ยนศาสนา
เมืองปัตตานีเป็นศาสนาอิสลาม
อย่างไรก็ตามช่วงระยะเวลาที่เป็น
ประโยชน์เพราะว่าได้ช่วยในการจัด
ระยะเวลาอายุอย่างคร่าว ๆ สำหรับ
เสาทินเหล่านั้น

การจัดลำดับปีในหนังสือ
Hikayat Patani กล่าวไว้ว่า Sultan
Ismail Syah ครองราชย์ในต้นคริสต์
ศตวรรษที่ ๑๖ และมีโอรสทรง
พระนามว่า Sultan Mudhaffar
Syah อาจจะประสูติประมาณปี ค.ศ.
๑๕๑๓ และที่แน่นอนสวรรคตในปี
ค.ศ. ๑๕๖๔^{๒๒} ดังนั้น Sultan
Ismail Syah คงจะเป็นกษัตริย์ในปี
ค.ศ. ๑๕๐๐ หลักฐานอื่น ๆ ได้
กล่าวไว้ว่า Muhammed Syah เป็น
กษัตริย์องค์แรกที่เปลี่ยนศาสนา
(เป็นอิสลาม) และจากการเปลี่ยน
ศาสนาพระองค์ได้กระจายอำนาจ
ทางการทูตไปยังมะละกาในระ
หว่างการครองราชย์ของ Sultan
Muhammad Shah (ค.ศ. ๑๕๘๘-
๑๕๑๑)^{๒๓}

อย่างไรก็ตาม Wyat ยังไม่
เชื่อแน่เกี่ยวกับการจัดลำดับปีใน
หนังสือ Hikayat Patani เขาให้ข้อคิด
ว่าการนับถือศาสนาอิสลามใน
ปัตตานีนั้นอาจจะเกิดขึ้นก่อนสมัยนี้
มาก และเหตุการณ์นี้อาจจะเป็น
ธรรมดาที่ถูกเขียนขึ้นให้แก่กษัตริย์
องค์แรก Sultan Ismail Syah เพื่อเป็น
การเปิดเผยข้อเท็จจริงบางอย่างทาง
ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระองค์^{๒๔}

The Portuguese d'Eredia เขียน
ในมะละกาปี ค.ศ. ๑๖๑๓ ดูเหมือน
ว่าจะสนับสนุนความคิดเห็นของ
Wyat เมื่อเขากล่าวว่า "เมืองปัตตานี
และปาดัง ได้รับและนับถือศาสนา

อิสลามมาก่อนที่ศาสนาอิสลามจะถูก
นำเข้าไปในเมืองมะละกา"^{๒๕}
เพราะว่าผู้เขียนชาวยุโรปทั้งหลายเชื่อว่า
มะละกาได้หันมานับถือศาสนา
อิสลามในประมาณปี ค.ศ. ๑๕๑๔
จากหลักฐานนี้จึงมาคำนวณได้ว่า
ปัตตานีได้เปลี่ยนเป็นศาสนา
อิสลามเกือบ ๑๐๐ ปี หรือเกินกว่า
นั้นก่อนปีที่กล่าวไว้ในหนังสือ
Hikayat Patani หรือที่ซูกรีได้เสนอไว้
หรืออีกนัยหนึ่งประมาณปี ค.ศ.
๑๕๐๐ แทนที่จะเป็นปี ค.ศ. ๑๕๐๐

ดังนั้นเมื่อดูตามหลักฐาน
ต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์แล้ว
ทำให้เชื่อว่าเสาทินที่สุสานบารา
โหมได้มีขึ้นในต้นคริสต์ศตวรรษ
ที่ ๑๕ หรือต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖

การพิสูจน์หลุมฝังศพต่าง ๆ

ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้
ว่าพระศพของสุลต่านองค์แรกของ
เมืองปัตตานีนั้นถูกฝังไว้จริงที่
สุสาน Barahom (เพราะว่าเสาทินที่
หลุมพระศพไม่ปรากฏชื่อหรือวันที่
ใด ๆ ไร่เลย อย่างไรก็ตามมี
หลักฐานครบถ้วนว่าพระศพของ
พระองค์ได้ถูกฝังไว้ที่นั่นจริง
เพราะว่าสถานที่ของสุสานและ
ลักษณะของหลุมศพแบบราชวงศ์
ซึ่งดูจะสนับสนุนความคิดนี้ ลักษณะ
ลวดลายแบบอินเดียนบนเสาทินนี้
ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าเป็นแบบ
ก่อนข้างโบราณและได้ถูกประดิษฐ์
ขึ้นในปีของการเปลี่ยนแปลง เมื่อ
ศาสนาอิสลามเริ่มถูกนำเข้ามาใน
เมืองปัตตานีและในขณะที่เดียวกัน
ความเชื่อตามประเพณีเก่า ๆ และ
พิธีการเก่าแก่ก็ยังคงมียึดถือกัน
อยู่บ้าง ขึ้นสุดท้ายที่ทำให้เชื่อกัน
มากนั้นมาจากประเพณีการบอกเล่า

ทั้งหลายสืบ ๆ กันมาของชาวเมือง
ปัตตานีและพลเมืองปัจจุบัน (ของ
ปัตตานี) ซึ่งยืนยันว่า (พระศพของ)
สุลต่านองค์แรกของปัตตานีนั้นฝัง
อยู่ที่สุสาน Barahom จริง

ต้นกำเนิดและวันเดือนปีของเสาทิน

เสาทิน ๒ ชุดที่สุสาน Ba-
rahom ไม่แตกต่างจากที่อื่นหรือมี
เอกลักษณ์เฉพาะตน ทั้ง ๒ ชุด
จัดอยู่ในประเภทเสาทินที่รู้จักกันว่า
"Batu Aceh" ซึ่งมีแหล่งกำเนิด
ทางตอนเหนือ ของสุมาตราใน
ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ตัวอย่าง
แรกเริ่มสุดที่รู้จักแบบที่กันเป็น
เสาทินของสุลต่าน Malik as-Saleh
ผู้ปกครองชาวมุสลิมคนแรกของ
เมือง Pasai ซึ่งอยู่ทางสุมาตราเหนือ
ได้เสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๒๕๗ เป็น
หินหลุมฝังศพที่แตกต่างอย่างเห็น
ชัดเจนและสืบต่อมาแบบ "Batu
Aceh" เป็นแบบผสมที่มีเอกลักษณ์
ของชาวอินดูและพุทธปนกัน และ
ศิลปินในการเขียนอักษรแบบอาหรับ
ที่เด่นชัด หากเปรียบเทียบระหว่าง
เสาทินแบบ "Batu Aceh" และเสาทิน
ที่สุสาน Barahom จะเห็นความคล้าย
คลึงต่าง ๆ อย่างเด่นชัดชัดเจนทั้ง
๒ แบบนี้แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน
ส่วนยอด ส่วนลำตัวและส่วนฐาน
ส่วนยอดทั้ง ๒ แบบเป็นสัญลักษณ์
เขาพระสุเมรุ ในขณะที่ส่วนลำตัว
สลักด้วยตัวอักษรอาหรับดังที่
Casparis ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น
เสาทินของสุลต่าน Malik as-Saleh
แห่งเมืองปาสา

เสาทินบนหลุมฝังศพในเมือง
ปัตตานีนั้นแท้ที่จริงส่วนใหญ่จะ
นำมาจากสุมาตราตอนเหนือ หลัก

ฐานที่แสดงถึงข้อสันนิษฐานนี้มี ๓ ประการ คือ

๑. Othman Bin Mohd. Yatim กล่าวไว้ว่าเสาหิน Batu Aceh โดยทั่วไปจะนำไปยังมาเลเซีย ตัวอย่างที่เก่าแก่เป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ เสาหินของ Sultan Muhammad Shah I ซึ่งเป็นสุลต่านชาวมุสลิมองค์แรกของปาหัง^{๑๖}

๒. ชาวปัตตานียืนยันว่าการทำเสาหินบนหลุมฝังศพเป็นปรากฏการณ์ที่เพิ่งมีขึ้นในปัตตานี และว่าโดยทั่วไปแล้วผู้ปกครองปัตตานีนั้นสั่งเสาหินมาจากต่างประเทศ ความจริงข้อหนึ่งที่ทราบกันดี คือ ผู้ปกครองทุกคนในราชวงศ์จะบังคิงอ (Cabang Tiga) (ค.ศ. ๑๘๔๒-๑๘๐๒) ในปัตตานี

ได้สั่งเสาหินของตนซึ่งทำจากหินแกรนิต Tenku Sulaiman ผู้ปกครององค์รองจากสุดท้ายของจะบังคิงอ ถึงกับสั่งซื้อเสาหินดังกล่าวที่ทำด้วยหินอ่อนจากอิตาลี

๓. ประการสุดท้ายเป็นข้อควรจำว่า The Hikayat Patini เชื่อว่าอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงศาสนาอิสลามของปัตตานีมาจากเมือง Pasai โดยกล่าวว่า Sheikh Said มาจากเมืองปาสายและสุลต่าน Mudhaffar (สวรรคต ค.ศ. ๑๕๖๔) สั่งให้สร้างสุเหร่าแห่งแรกในปัตตานีตามคำแนะนำของ Sheikh Safiuddin คนหนึ่งซึ่งมาจากเมืองปาสาย^{๑๗} ดังนั้นน่าจะเป็นการสมเหตุสมผล ถ้าจะสันนิษฐานว่าประชาชนในเมืองปาสายนั้นไม่

เพียงแต่ทำศาสนามายังกษัตริย์เท่านั้น หากยังนำเอาทรัพย์สินสมบัติอื่น ๆ รวมทั้งเสาหินชนิดที่ตนคุ้นเคยมาถวายด้วย คาดว่าเสาหินเหล่านี้ส่งมายังเมืองปัตตานีโดยจัดเป็นสิ่งของที่ใช้ถว้วเรือ

ข้าพเจ้าเชื่อว่ามีการสร้างเสาหินนี้ก่อนหรือราว ๆ ปีค.ศ. ๑๓๒๐ ความเชื่อนี้มีพื้นฐานมาจากลำดับเหตุการณ์ ๓ ระยะ เกี่ยวกับ Batu Aceh ซึ่ง Othman Bin Mohd. Yatim เป็นผู้เสนอตามความคิดของ Yatim แล้วเสาหิน "Batu Nesan" จากยุคแรก (ค.ศ. ๑๒๕๓-๑๕๒๐) มีขนาดเล็กสูงประมาณ ๔๖ ซม. กว้างประมาณ ๒๖ ซม. และหนาประมาณ ๘.๕ ซม.^{๑๘} เขาให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า Batu Nesan เหล่า นั้นแบนและไม่บอกเพศของผู้ตาย มี Batu Nesan หลายอันไม่ได้จารึกชื่อผู้ตายและวันตายเอาไว้และเขากล่าวว่าหินเหล่านี้ทำจากลาวาของภูเขาไฟ (Lava) ธรรมชาติ^{๑๙}

Yatim อธิบายว่า Batu Aceh ที่สร้างขึ้นระหว่างยุคที่ ๒ คือ ค.ศ. ๑๕๒๐-๑๖๐๖ มีลักษณะไม่แบนมีเครื่องหมายบอกความแตกต่างระหว่างเพศชาย เพศหญิง และโดยปกติจะจารึกประโยชน์ที่มีความหมายว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์"^{๒๐} หละเย ๆ สร้าง Yatim กล่าวต่อไปว่าข้อความที่จารึกบนเสาหินเหล่านั้นมักจะไม่ปรากฏชื่อหรือวันที่และมีสิ่งที่ไม่เหมือนกับเสาหินในสมัยก่อน ๆ คือ เสาหินเหล่านี้ทำด้วยหินทรายละเอียด

เสาหินที่บาราโหมมีลักษณะของทั้ง ๒ ยุคประกอบกันและ

ข้าพเจ้าเชื่อว่าบางทีเสาหินเหล่านี้
แสดงถึงช่วงต่อระหว่างลักษณะ
๒ แบบที่ Yalim ได้บรรยายไว้
เสาหินที่ปัตตานีมีขนาดเล็กหนา
และไม่มีคำบอกเพศเช่นเดียวกับ
เสาหินที่ป่าสาย ในช่วงต้น ๆ
(ค.ศ. ๑๒๕๗-๑๕๒๐) นอกจากนี้
นี้ยังมีลักษณะคล้ายคลึงกับ Batu
Aceh ระหว่างปี ค.ศ. ๑๕๒๐-
๑๖๐๖ ในแง่ต่อไปนี่

๑. รูปร่างไม่แบน

๒. มีคำปฏิญาณ "ไม่มีพระเจ้า
อื่นใดนอกจากอัลเลาะห์"

๓. ไม่มีชื่อ และวันที่ตาย

๔. ทำด้วยหินทรายละเอียด
ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงเชื่อว่า
เสาหินที่บาราโหมเป็นแบบเดียวกับ
แบบ Batu Aceh ในตอนต้นของยุค
ที่ ๒ นั้น หมายความว่า เสาหิน
เหล่านั้นอาจจะสร้างก่อนหรือ
ประมาณปี ค.ศ. ๑๕๒๐ ซึ่งเวลานี้
ตรงกับกาลลำดับเวลาซึ่ง The
Hikayat Patani II และ Ibrahim Syukri
เป็นผู้เสนอไว้เกี่ยวกับการเปลี่ยน
มานับถือศาสนาอิสลามของคนใน
เมืองปัตตานี แหล่งที่มาทั้ง ๒ แห่ง
แสดงให้เห็นว่ากษัตริย์เปลี่ยน
ศาสนาในราวปี ค.ศ. ๑๕๐๐ การ
สวรรคตของพระองค์น่าจะเกิดขึ้น
ในระหว่างตอนต้นของคริสต์
ศตวรรษที่ ๑๖ ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับ
ที่มีการสร้างเสาหินบนหลุมฝังศพ
เหล่านี้

การจารึกอักษรอาหรับ

(Arabic Inscription)

ถ้าจารึกบนเสาหินนี้เป็น
ข้อความซึ่งมาจากกัมภีร์กุรฮาน
ซึ่งมักจะใช้อ่านกันในพิธีที่เกี่ยวกับ

ความตายของศาสนาอิสลามเช่น
มีการอ่าน Shahadah แก่ผู้ที่กำลังจะ
สิ้นลมหายใจ Thomas Hughes กล่าว
ว่าเป็นการดีที่เพื่อนฝูงและญาติของ
ผู้ที่สิ้นลมปรารถนาอ่านให้เขาผู้นั้น
โดยหวังว่าเมื่อเขาได้ยินแล้วก็จะจำ
ได้และอ่านตามในใจ^{๑๑} บรรทัด
แรกของ Shahadah ("la ilaha illa
'ah") ที่เราเรียกว่า "tahalli" เป็น
คำอ่านตามประเพณีระหว่างพิธีฝัง
ศพ โดยที่ผู้ทำพิธีเพื่อนและญาติ
ของผู้ตายจะกล่าวคำนี้ ๑๐๐ เทียว
ที่หลุมฝังศพของผู้ตายส่วน Shahadah
และประโยคอื่น ๆ ที่พบบนเสาหิน
นั้น ซึ่งบรรยายคุณลักษณะของ
อัลเลาะห์ เขาใช้อ่านในพิธีเลี้ยง
ทำบุญ (Kenduri) ซึ่งจัดขึ้นให้
ผู้ตายในคืนแรก คืนที่ ๓ ที่ ๗
ที่ ๕๐ และคืนที่ ๑๐๐ ของการเสียชีวิต
พิธีการเลี้ยงอาหารแบบนี้
มักจะพบอยู่ทั่วไปในประเทศ
อินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย และ
เมืองปัตตานี และที่สำคัญที่สุดก็คือ
ชาวมุสลิมในมาเลเซีย อินโดนีเซีย
และปัตตานีจะอ่านบทนี้เมื่อเขามา
เยี่ยมกุโบร์ของเพื่อนหรือญาติ
ของเขาที่สุสาน

ประชาชนในเมืองปัตตานี
เชื่อว่าการอ่านเช่นนี้ทำให้เกิดผล
บุญไปยังผู้ตาย Thomas Hughes
เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง Dictionary
of Islam ว่า ศาสตราคกล่าวว่าผู้ซึ่งอ่าน
หรือกล่าวประโยคนี้ "ไม่มีพระเจ้า
อื่นใดนอกจากอัลเลาะห์" หนึ่งร้อย
ครั้งจะได้กุศลบุญ ๑๐๐ ครั้งและ
บาปที่ได้ก่อไว้ ๑๐๐ ครั้งจะหมดสิ้น
ไป^{๑๒} "และผู้ซึ่งอ่านซูเราะห์ที่
๑๑๒, อายะฮ์ที่ ๑-๒ ๕๐ ครั้ง
(พูดว่า "อัลเลาะห์ทรงเออะ

อัลเลาะห์เป็นที่ฟัง" พระองค์คือ
อัลเลาะห์ พระองค์เดียวเท่านั้น)
จะได้รับการอภัยโทษ ๕๐ ปี ในผล
กรรมที่ได้ก่อไว้ อย่างไรก็ตามก็
ยังมีชุมชนมุสลิมบางชุมชนที่
มีความเชื่อว่าบุญหรือบาปของมนุษย์
นั้นขึ้นอยู่กับภาระกระทำของมนุษย์
ขณะที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่ในเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้มีประเพณี
หลายอย่างที่เชื่อว่าผู้อ่าน (tahalli)
เหล่านี้ไม่เพียงแต่ตนเองจะได้กุศล
แต่ยังส่งกุศลกรรมไปยังผู้ตายด้วย
เพราะเชื่อว่าการอ่านเช่นนี้จะทำให้
พระเจ้าช่วยลดความลำบากแก่ผู้
ตายและอภัยโทษในบาปที่ผู้ตายได้
กระทำไว้

จึงอาจกล่าวสรุปถึงจุด
ประสงค์ของการจารึกกัมภีร์กุรฮาน
บนเสาหินและเหตุผลที่เสาหินหัน
ไปทางหลุมฝังศพว่า ผู้ที่เยี่ยมกุโบร์
นั้นสามารถอ่านข้อความที่จารึก
ให้แก่ผู้ตายเพื่อเป็นการอุทิศส่วน
กุศลแก่ผู้ตาย ส่วนตำแหน่งที่ตั้ง
ของเสาหินนั้น ทำให้ผู้อ่านต้อง
หันหน้าเข้าหาหลุมฝังศพ ซึ่ง
หมายความว่า การอ่านนั้นเป็นการ
สร้างกุศลให้แก่ผู้ตาย มิใช่ผู้ที่ยัง
มีชีวิตอยู่หรือผู้อ่านเลย

ลวดลายเมรุและดอกบัว

ลวดลายเมรุและดอกบัวบน
เสาหินนั้นได้มาจากศิลปะพุทธ-ฮินดู
และความเชื่อเกี่ยวกับการเผาศพ
เนื่องจากแนวความคิดพุทธ-ฮินดู
ได้แผ่ขยายเข้ามาในเมืองปัตตานี
ก่อนอิสลาม ตลอดจนศิลปะและแนว
ทางปฏิบัติทางฌาปนกิจของชาว
พุทธและฮินดูในประเทศไทยและ
บาหลี ในปัจจุบันนี้จึงทำให้สามารถ

ตั้งสมมุติฐานได้ว่าศิลปะและแนว
ทางปฏิบัติที่หลงเหลืออยู่ในปืดตานี
เป็นของฮินดู-พุทธ ในสมัยก่อนที่
อิสลามจะเข้ามายังเมืองปืดตานี
นาย H.G. Quaritch Wales กล่าวไว้ใน
Siamese State Ceremonies ว่าฉาปน-
สถานหลวงในประเทศไทยนั้น
เรียกกันว่า “พระเมรุทอง” หรือ
“เมรุทองและเป็นสัญลักษณ์แทน
เมรุ” การใช้พระเมรุทองนี้มี
ในสมัยกรุงศรีอยุธยาต้นคริสต์ศต-
วรรษที่ ๑๖ หรืออาจจะมามีมาตั้งแต่
สมัยสุโขทัยในคริสต์ศตวรรษที่
๑๔ เมื่อชาวไทยได้เปลี่ยนมานับถือ
ศาสนาพุทธแบบเถรวาทและได้มี
การดัดแปลงการปฏิบัติการฉาปน-
กิจมาจนเป็นประเพณีของไทย^{๓๓}
มีการใช้สัญลักษณ์เขาพระสุเมรุจน
กระทั่งปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าฉาปน-
สถานทั่ว ๆ ไปนั้น ส่วนยอดหรือ
หลังคาซึ่งมีวดลายสวยงามมี
สัญลักษณ์เมรุฉาปนสถานของชาว
ฮินดูในประเทศบาหาลีที่สร้างด้วย
ไม้ไผ่และกระดาศีก็สร้างเป็นรูป
เมรุเช่นเดียวกัน ในประเทศไทย
ปัจจุบันนี้สัญลักษณ์แบบเมรุที่
พบเห็นอีกอย่างก็คือ เจดีย์ ซึ่ง
ครั้งแรกนั้นเจดีย์เป็นที่เก็บพระบรม
สารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า แต่
ต่อมาในสมัยอยุธยาเจดีย์ใช้เป็น
หลักบอกริเวณของฉาปนสถาน
ของกษัตริย์หรือเจ้าอาวาสที่มีชื่อ
เสียง^{๓๔} แต่ในปัจจุบันนี้เจดีย์เล็กที่
สร้างอยู่ในบริเวณวัดนั้นใช้บรรจุ
ขี้เถ้าของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว สัญ-
ลักษณ์เหล่านี้มีใช้แต่ในประเทศไทย
หรือบาหาลีเท่านั้น วัดหรือ-
Candis ของชาวในสมัยก่อนอิสลาม
ก็ใช้สัญลักษณ์เมรุเช่นกัน Dr.R.

Soekmong กล่าวว่า คำ “Candi”
นี้มาจากชื่อเทพเจ้าแห่งความ
ตายองค์หนึ่ง คือ Candika^{๓๕} และ
มีการสร้าง Candi หรือวัดนี้ขึ้นเมื่อ
กษัตริย์ชาวซึ่งนับถือศาสนาฮินดู
เสด็จสวรรคต โดยสร้างเป็นรูปเมรุ
เพื่อเป็นประดิษฐานของพระบรมรูป
ของกษัตริย์พระองค์นี้ในรูปแบบ
ของพระคิวง และประชาชนก็นับ
ถือพระองค์เสมือนเทพเจ้าพระองค์
หนึ่ง^{๓๖}

จึงสรุปได้ว่ารูปแบบเมรุซึ่ง
มิให้เห็นอยู่ในพิธีที่เกี่ยวกับความ
ตายนั้นยังหลงเหลืออยู่ในประเทศ
มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ถึงแม้ว่า
จะมีพิธีการฝังศพแบบอิสลามแล้ว
ก็ตาม เช่น เครื่องหามศพซึ่งใช้หาม
พระศพของกษัตริย์ไปยังสุสานก็มี
รูปแบบเป็นเขาพระสุเมรุ ซึ่งรูปนี้
อาจจะ มากจากโครงสร้างแบบเมรุ
ซึ่งเคยใช้ฉาปนกิจพระศพของ
กษัตริย์ในสมัยก่อนอิสลามหรืออาจ
จะใช้เป็นที่ตั้งของพระรูปของ
กษัตริย์ที่สวรรคตไปแล้วก็ได้ ส่วน
ในประเทศไทยนั้นรูปแบบเมรุสา-
มารอดูได้จากการใช้ดอกบัวกับ
คนตายและพิธีฉาปนกิจศพ คือ
เขามักจะให้ผู้ตายพนมมือพร้อม
ด้วยดอกบัวในมือเพื่อสักการะ
พระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธ
เจ้าในเจดีย์สรวงสวรรค์^{๓๗} นอก
จากนั้นเมื่อมีพิธีฉาปนกิจศพนั้น
บนโรงศพมักจะมีการประดับด้วย
ดอกบัว ศิลปะการออกแบบดอกบัว
(Lotus bud) นี้พบบนเจดีย์หรือเสาหิน
ในสมัยสุโขทัยตอนต้นและปัจจุ-
บันนี้เจดีย์เล็ก ๆ ในวัดมักจะมี
ลวดลายดอกบัวและลวดลายแบบ
เมรุทั้งสิ้น และลวดลายเช่นนี้ก็พบ

อยู่ที่ทั่วไปในวัดของชาวเช่นเดียวกัน
ความเชื่อทั่วไปนั้นเมรุและดอกบัว
ต่างถือเป็นสัญลักษณ์ของจักรวาล

Robert Heine-Geldern กล่าวว่า

ในลัทธิของศาสนาพราหมณ์และ
ศาสนาพุทธนั้นถือว่าพระสุเมรุ
ตั้งอยู่กลางจักรวาลและล้อมรอบ
ด้วยแนวภูเขา ๗ เขา แต่ละเขา
ก็มีทะเลคั่นอยู่ เลยส่วนทะเลที่ ๗
นั้นก็ยังมีมหาสมุทรซึ่งมีทวีป ๔
ทวีป ตั้งอยู่แต่ละทิศทั้ง ๔ ทิศ
ทวีปที่มนุษย์อาศัยอยู่ทางทิศใต้
ของเขาพระสุเมรุคือ ชมพูทวีป
เป็นที่อยู่ของมนุษย์ ส่วนอีกสอง
ทวีปที่อยู่ตรงด้านข้างของเมรุนั้น
ถือว่าเป็นสวรรค์ชั้นต่ำสุดซึ่งเป็นที่
ประทับของท้าวจุลโลกบาล ส่วน
ทวีปที่อยู่ทางทิศเหนือ คือ ส่วน
ยอดของเขาพระสุเมรุถือว่าเป็นสวรรค์
ชั้นที่ ๒ ซึ่งเป็นที่ประทับของ
พระอินทร์และเหนือขึ้นไปถือว่าเป็น
พรหมโลก^{๓๘}

เราค้นพบความเกี่ยวพัน
ระหว่างดอกบัวกับจักรวาลใน
เทพนิยายอินเดียเกี่ยวกับการ
สร้างโลก (Indian Myths of Crea-
tion) ซึ่งถือว่าแสงสว่างและท้องฟ้า
เป็นสัญลักษณ์ของเพศผู้และความ
คิด และน้ำเป็นสัญลักษณ์ของเพศ
เมีย สิ่งที่เกิดจากการรวมตัวกันของ
ทั้งสองเพศเพศก็คือ Hiranyagarbha
หรือ Golden Embryo ซึ่งเป็นบ่อเกิด
ของสิ่งที่มีชีวิตและในศิลปอินเดีย
นั้น^{๓๙} ถือว่า Embryo หรือตัวอ่อน
นี้มีรูปร่างเหมือนรากดอกบัว
หรือ Padmamula^{๔๐}

จากพระเมรุหลวงในประเทศไทย
หอสูงในพิธีเผาศพของชาว
บาหาลีหรือเจดีย์ไทยและเจดีย์ของ

ชวาต่างใช้เป็นสัญลักษณ์ของจักรวาลทั้งสิ้น ซึ่งจะยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นจากตัวอย่างที่ว่าพระสุเมรุอยู่กลางจักรวาล เมื่อมาดูพระเมรุทองคำที่ตั้งอยู่ตรงกลางบริเวณพระเมรุเช่นกัน และเทือกเขา ๗ แนว ซึ่งล้อมรอบเมรุนั้นก็เปรียบได้กับผนัง ๗ ชั้น ซึ่งครั้งหลังคอกันล้อมรอบพระเมรุทองหรือพระโกศและส่วนที่อยู่เหนือขึ้นไปซึ่งเป็นส่วนที่ไปบรรจบกันเป็นยอดของหลังคาที่เปรียบได้กับสวรรค์

อาจมีคำถามทำไมพระสุเมรุจึงเป็นสัญลักษณ์ของจักรวาลและทำไมดอกบัวจึงมีความเกี่ยวพันกับการฃาปนกิจศพและความตายใน Jonathan Parry ได้ให้คำตอบไว้ใน Analysis of Hindu Cremation rites ว่า พิธีฃาปนกิจศพเป็นพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งผลถึงการเกิดใหม่ของผู้ตายแต่ยังส่งผลถึงการหมุนเวียนใหม่ของเวลาและจักรวาล^{๕๑} ทฤษฎีของเขากล่าวถึงความเชื่อของชาวฮินดูอย่าง ๒ ข้อใหญ่ ๆ คือ

๑. จักรวาลของฮินดูเป็นระบบเวียนว่ายตายเกิด
๒. ร่างกายมนุษย์เปรียบเสมือนจักรวาล

จากระบบเวียนว่ายตายเกิดนั้น Parry หมายความว่า จะไม่มีสิ่งใหม่เกิดขึ้นถ้าหากไม่มีการทำลายหรือการเปลี่ยนสภาพ^{๕๒} ตัวอย่างเช่น ถ้าจะมีการเกิดใหม่ก็ต้องมีการตายเกิดขึ้นก่อนส่วนการเผาศพนั้นถือว่าเป็นการเสียสละชีวิตบนกองฟืน (on his funeral pyre) เพื่อว่าเขาจะได้กลับมาเกิดใหม่

นาย Mircea Eliade ได้เขียนบทความใน "Mythologies of Death" ไว้ว่า ความเกี่ยวพันระหว่างการเกิดและความตายเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาของทุกแห่งในโลกที่เชื่อว่ามีชีวิต เมื่อมีความตายก็จะมีการเกิดครั้งที่สอง เป็นการเริ่มต้นของชีวิตหรือวิญญูณดวงใหม่ แต่การเกิดใหม่ครั้งที่สองไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติเหมือนกับการรวมตัวของเพศผู้และเพศเมียแบบชีวิตของในครั้งแรก แต่การเกิดครั้งที่สองจะต้องเป็นการเกิดแบบการสร้างขึ้น^{๕๓} ซึ่งทำให้ความเชื่อของชาวฮินดูข้อ ๒ ที่นายเขียนไว้เป็นความเชื่อที่นำคิด

ความตายของแต่ละคนและการเกิดครั้งที่สองนั้นบรรจุได้ด้วยการประกอบพิธีกรรมสิ่งที่ถูกทำลายและการสร้างจักรวาลใหม่ ชาวฮินดูเชื่อว่าจักรวาลนี้อยู่ในวัฏจักรของการถูกสร้างและถูกทำลายโดยไฟ จึงเห็นได้ว่าในพิธีฃาปนกิจศพนั้นศพถูกเผาและเกิดใหม่จากกองไฟซึ่งอาจจะสรุปได้ว่าถ้าหากร่างกายมนุษย์เป็นจักรวาล พิธีการของศพก็เป็นสัญลักษณ์ของการทำลายและการสร้างขึ้นใหม่ของจักรวาลทั้งหมด^{๕๔}

จึงพอสรุปได้ว่าในแง่หนึ่งของศิลปะเกี่ยวกับการทำศพ (funerary art) ของชาวฮินดู-พุทธนับถือว่าเมรุและดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของการทำลายและการเกิดใหม่และอีกแห่งหนึ่งนั่นคือว่าเมรุและดอกบัวก็เป็นสัญลักษณ์ของความตายและการเกิดใหม่ของผู้นั้น

ถ้าจะกลับมาดูที่สุสานบาราโหมจะพบว่าลักษณะลวดลายบน

เสาหินนั้นเป็นการผสมผสานระหว่างลวดลายของเมรุและดอกบัวกับศิลปะของอิสลามโดยที่เมรุและดอกบัวก็ยังเป็นสัญลักษณ์ของโลก การทำลายการกลับมาใหม่และมนุษย์ตลอดจนถึงความตายและการเกิดใหม่ จะเห็นว่าความคิดของชาวฮินดูที่ว่าความตายเป็นจักรวาล ยังคงหลงเหลืออยู่ซึ่งเป็นไปได้เพราะ เมืองปาสาชและเมืองปัตตานีนี้เคยเป็นอาณาจักรของฮินดูที่มีพิธีการเผาศพก่อนที่ศาสนาอิสลามจะเข้ามาและประเพณีนี้ก็ยังมีปฏิบัติกันอยู่ แม้ว่าศาสนาอิสลามจะเข้ามามีอิทธิพลแล้วก็ตาม จะเห็นได้จากหลักฐานใน Hikayat Patani ที่กล่าวว่า แม้พระเจ้าแผ่นดิน (Ismail Syah) จะหยุดการเสวยเนื้อสุกรและนับถือเทพเจ้าแต่ก็ไม่ทรงเปลี่ยนพระราชอุปนิสัยที่เคยมีในศาสนาเก่า^{๕๕}

อย่างไรก็ตาม ลักษณะลวดลายแบบเมรุและดอกบัวก็ยังเห็นอยู่ในระยะต่อ ๆ มา แต่ความหมายหรือสัญลักษณ์ของเมรุและดอกบัวบนเสาหินของชาวอิสลามนั้นเปลี่ยนไป พร้อมกับมีอักษรอาหรับปรากฏเพิ่มขึ้นยืนยันว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลละฮ์ นั่นก็คือความเชื่อใหม่เกิดขึ้นแทนที่ คืออัลละฮ์เป็นผู้สร้างและทำลายจักรวาลนี้และความตายของมนุษย์กำหนดโดยอัลละฮ์และจะเกิดใหม่เพื่อไปอยู่กับพระเจ้าในสรวงสวรรค์ จากความเชื่อเช่นนี้จึงคาดว่าสุสานพระองค์แรกของเมืองปัตตานีคงจะมีความหวังว่าพระองค์จะทรงฟื้นขึ้นอีกครั้งเพื่อเฝ้าอยู่กับพระผู้เป็นเจ้าบนสรวงสวรรค์และการสวด

มนตรีภวานาให้กับพระองค์ที่เสนาห็น
ของพระองค์นั้นจะช่วยให้ความ
หวังของพระองค์เป็นจริง ในขณะที่
ความเชื่อเช่นนี้ของชาวมุสลิมเกี่ยว
กับความตายเป็นที่เข้าใจถูกต้อง
ขึ้นและยอมรับกันทั่วไป คือ
มาความสำคัญของเมรุและดอกบัว
ที่เกี่ยวกับจักรวาลต่าง ๆ เหล่านั้น
ค่อย ๆ เลือนหายไป จนกระทั่ง
ขณะนี้ เป็นเพียงแต่สัญลักษณ์ของ
ความตายและการฟื้นขึ้นมาใหม่
เท่านั้นและอาจจะเป็นไปได้ว่า
ความหมายสัญลักษณ์ที่ว่านี้ก็จะ
หมดไปก็ได้ในที่สุดตามกาลเวลา
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสาน
ลวดลายศิลปอินเดียนับกับการจารึก
อักษรอาหรับ

ศิลปการเขียนตัวอักษรอา
หรับและลวดลายแบบฮินดู-พุทธ
ที่ปรากฏบนเสาคินในบาราโหม
นั้น ได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงมาจาก
การผสมผสานของอิทธิพลของ
อิสลาม อินเดีย และชาวฮินดู-
พุทธ ซึ่งหลักฐานอันแรกและเก่าแก่
ที่สุดที่พบในเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ คือ เสาคินของสุลต่าน Malik
Saleh แห่งเมืองปาสายซึ่งมีลวดลาย
ดอกบัวและภูเขาอันเป็นลักษณะ
ผสมระหว่างศิลปอินเดียนับกับ
อิสลามพร้อมทั้งอักษรอาหรับ
ปรากฏบนเสาคินนี้ด้วย

ดังได้กล่าวแล้วว่าเสาคินที่
บาราโหมนั้น มีต้นกำเนิดมาจาก
สุมาตราเหนือ เสาคินเหล่านี้เข้ากับ
ปัตตานีได้อย่างดีเนื่องจากว่าสังคม
ปัตตานีกำลังมีประสบการณ์อย่าง
เดียวกับสังคมปาสายเคยผ่านมา
แล้วเมื่อ ๒-๓ ศตวรรษก่อน นั่น
คือการปะทะกันระหว่างอุดมการณ์

๒ อุดมการณ์ ผลที่เกิดจากการต่อสู้
ระหว่าง ๒ อุดมการณ์จบลงด้วย
การที่อิสลามได้ฝังรกรากในปัตตานี
อย่างช้า ๆ แต่มีความแน่นแฟ้น
ในตอนเริ่มแรกนั้นประเพณีบาง
อย่างก็ถูกละทิ้งไปแล้วและประ
เพณีที่เหลืออยู่ก็ถือปฏิบัติกันไป
กับประเพณีอิสลามและเมื่อนานเข้า
ก็ค่อย ๆ หายไปและถูกแทนที่โดย
ประเพณีอิสลามเช่น ในปัตตานีจะ
เห็นว่ามียศิการฝังศพแทนพิธีการ
เผาศพและมีการสร้างเสาคินขึ้น
แทนกองที่ใช้เผา แต่กระนั้น ศิลป
ลวดลายที่เกี่ยวกับความตายของ
ชาวฮินดู-พุทธก็ยังหลงเหลืออยู่
และผสมผสานกับศิลปเกี่ยวกับ
ความตายของอิสลาม

ปัจจัยที่ทำให้ศิลปเหล่านี้
หลงเหลืออยู่มี ๓ ประการ คือ

๑. คุณลักษณะของอิสลาม
ในยุคต้น

๒. การยึดมั่นปฏิบัติใน
ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความตาย
๓. ความล้มเหลวของอิสลาม
ยุคแรกที่จะเข้ามาแทนที่ประเพณี
ของชาวอินเดีย?

ชาวอิสลามในยุคแรก ๆ นั้น
มิได้ให้รายละเอียดหรือคำแนะนำ
เกี่ยวกับประเพณีปฏิบัติของตน
ทุกอย่าง การปฏิบัติแบบใหม่จะถูก
นำมาใช้ก็ต่อเมื่ออิสลามมีแนวทาง
ใหม่ให้ เช่น พิธีการฝังศพ ประเพณี
การรับประทาน (Altered dietary
habits) และวิธีการบูชาแบบใหม่
ซึ่งจะเห็นจากในหนังสือ Hiyakat
Patani ที่กล่าวว่าสุลต่าน Ismail
Syah ทรงเลิกเสวยเนื้อสุกรและ
ทรงเลิกนับถือบูชาเทพเจ้า "ส่วน
ประเพณีอื่นที่ชาวมุสลิมไม่ได้

กล่าวรายละเอียดไว้ก็ไม่มีกา
ปฏิบัติจึงทำให้ประเพณีเก่ายังคง
เหลืออยู่ด้วย ส่วนเรื่องของการ
ประดับบนเสาคินทั้งกูราน (Ku
ran) และฮาดิส (Hadiths) มิได้กล่าว
รายละเอียดไว้ ดังนั้นรูปแบบของ
เสาคินจึงถูกกำหนดโดยประเพณี
ของชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

ชาวมุสลิมยุคแรก ๆ ได้ปรับ
ปรุงวิธีการปฏิบัติของตนให้เหมาะ
สมกับประเพณีและความเชื่อของ
ท้องถิ่นนั้น ซึ่งการปฏิบัติตนของ
ผู้นำของมุสลิม คือ ผู้นำซูฟี (Sufi
masters) อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของ
การปฏิบัติตนดังกล่าวข้างต้น ประ
สภารณผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญใน
การเผยแพร่ศาสนาอิสลามใน
ประเทศมาเลเซียและประเทศอินโด
นีเซียที่ A.H. Johns เขียนไว้ว่าเขา
มิได้แสดงอาการไม่พอใจต่อการ
ใช้ตัวคำพูดหรือส่วนประกอบอื่นๆ
ของวัฒนธรรมก่อนอิสลามแต่ใช้ใน
แนวทางของศาสนาอิสลาม^{๕๑}

ความเข้มแข็งและยึดมั่นการ
ปฏิบัติประเพณีพิธีเกี่ยวกับการเกิด
และการตายนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้
ลักษณะลวดลายของอินเดียใน
ศิลปอิสลามคงอยู่ได้ วัฒนธรรม
ใดก็ตามที่แข่งขันกับอีกวัฒนธรรม
หนึ่ง ถ้าหากยึดมั่นการปฏิบัติและ
ไม่เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นก็
กลายมาเป็นวัฒนธรรมที่ผู้คนใช้
ปฏิบัติกันในสังคมนั้น เช่น การเกิด
การเริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ การแต่งงาน
การตาย การโกนหัวผู้ชายซึ่งเป็น
ของศาสนาพุทธซึ่งมีความเกี่ยว
พันกับการเข้าสู่หนัดของอิสลาม
ก็ยังมีปฏิบัติกันอยู่ในปัตตานี จน
กระทั่งต้นศตวรรษที่แล้วหรือพิธี

การแต่งงานของชาวมาเลย์ที่นาย H.J. Wilkinson เขียนไว้ว่าเป็นพิธี ซึ่งเป็นประเพณีของชาวฮินดูโดยผสมผสานกันกับประเพณีของอิสลามเล็กน้อย ในด้านของเป็นสักขีพยานและการสัญญาการสมรส (นิกะฮ์) เท่านั้น หรือความเชื่อถือของก่อนอิสลามที่มีการสื่อสารกับผู้ตายที่หลุมฝังศพในเมืองปัตตานียังคงมีอยู่เช่นการอ่านคัลเก็น (Telkin) ที่ว่านี่เป็นข้อความภาษาอาหรับ ซึ่งจะแนะนำกับผู้ตายถึงหลักสำคัญต่าง ๆ ของอิสลามเพื่อว่าผู้ตายจะสามารถตอบคำถามของมาลาอิกัดเกี่ยวกับความเชื่อของผู้ตายเมื่อมาลาอิกัดเหล่านั้นมาเยี่ยมที่หลุมฝังศพอีกด้วยอย่างหนึ่ง ที่มีได้เป็นของอิสลามแต่ก็ยังมีปฏิบัติกันอยู่ คือ การเลี้ยงอาหาร ซึ่งเป็นการเลี้ยงอาหารที่เกี่ยวข้องกับพิธีการให้ทานของอาหรับ (Arabic Shadaqah) หรือการให้ของแก่ผู้ยากจน โดยเจ้าภาพจะแจกหรือให้แก่แขกแทนที่จะให้ไปกับวิญญาณผู้ตาย เมื่อมีที่มาจากหลายประเพณีด้วยกันจึงทำให้เชื่อได้ว่าความเชื่อของชาวฮินดู-พุทธ ซึ่งยังคงมีอยู่ในศาสนาอิสลามเกี่ยวกับความตาย การเกิดและการตายซึ่งเปรียบเทียบความตายและการเกิดใหม่กับการทำลายจักรวาลและการสร้างขึ้นมาใหม่ และการที่ยังมีสัญลักษณ์ดอกบัวและเมรุในศิลปะอยู่นี้ก็เนื่องมาจากอิสลามมิได้พยายามสร้างสัญลักษณ์ของตนขึ้นมา ดังจะเห็นได้จากข้อเขียนของนาย A. Day ในบทความของเขาเรื่อง "Islam and Literature in Southeast Asia" เกี่ยวกับปฏิกิริยาด้านวรรณคดีของอิสลาม

ในบุคคลแรก ๆ ที่มีต่อกับชาวฮินดู-พุทธ ในประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซียว่าในยุคหนึ่งมีการแข่งขันกันในการสร้างความหมายของสัญลักษณ์ระหว่างชน ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มฮินดู-พุทธ ซึ่งมีการใช้และสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมามากมายในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มอิสลามมีการใช้สัญลักษณ์น้อยมาก ซึ่งนาย Day เชื่อว่าผลลัพธ์ของการแข่งขันกันเกี่ยวกับการใช้สัญลักษณ์นั้น สัญลักษณ์ที่ใช้กันในกลุ่มของอิสลามนั้นอาจจะเอารูปแบบของกลุ่มฮินดู-พุทธมาใช้ทั้งดุ้นโดยปราศจากความหมายที่แท้จริง^{๕๖}

ข้าพเจ้าคิดว่านาย Day มีความคิดถูกต้อง งานด้านศิลปะของชาวมุสลิมที่ว่าชาวมุสลิมได้นำเอาสัญลักษณ์ของกลุ่มฮินดู-พุทธ ที่เกี่ยวกับความตาย โดยมีได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร จึงกล่าวได้ว่าชาวมุสลิมมิได้เป็นผู้คิดภาพสัญลักษณ์ที่ใช้จารึกบนเสาหินสัญลักษณ์ที่ถือว่าเปรียบเป็นของอิสลามก็คือ อักษรอาหรับที่พบบนเสาหินทั้ง ๔ ที่ บาราโฮม และนอกจากนั้นชาวมุสลิมยังใช้สัญลักษณ์เมรุและดอกบัวในแนวใหม่ นั่นก็คือ ใช้กับเสาหินในสุสานซึ่งความตายกับสัญลักษณ์ทางโลกที่ชาวมุสลิมสามารถเข้าใจได้ โดยที่ชาวมุสลิมได้ให้ความหมายใหม่และขีดถือความหมายนี้เรื่อยมา คือสัญลักษณ์เมรุซึ่งเคยหมายถึงการเกิดใหม่ก็เปลี่ยนมาเป็นการได้พบกับอัลละห์ในสรวงสวรรค์ และนอกจากนั้นยังได้นำความเชื่อใหม่เกี่ยว

กับการสวดมนต์ให้กับผู้ตายที่หลุมฝังศพ เพื่อส่งผลบุญหรือแผ่ส่วนกุศลไปยังผู้ตาย ความเชื่อเหล่านี้ต่อมาก็เป็นที่ยอมรับและเป็นที่เข้าใจของคนทั่วไปเมื่อศาสนาอิสลามได้หยั่งรากฐานและกระจายไปทั่วเมืองปัตตานี ดังนั้นจึงทำให้ความหมายดั้งเดิมของเมรุและดอกบัวเลื่อนหายไปจนกระทั่งในที่สุดชาวปัตตานีเองก็ไม่สามารถที่จะอธิบายได้ถึงเหตุผลที่มีสัญลักษณ์เมรุและดอกบัวบนเสาหินที่บาราโฮม

ข้อสรุป

ท้ายสุดนี้ข้าพเจ้าเชื่อว่าหนึ่งในสองของหลุมฝังศพที่สุสานบาราโฮมนี้จะต้องบรรจุพระศพของพระเจ้าแผ่นดินองค์แรกของเมืองปัตตานี ผู้ซึ่งเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ หรือต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ เสาหินที่อยู่เหนือหลุมฝังศพนี้อยู่ในหมู่ของเสาหินที่เรียกว่า Batu Aceh ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากสุมาตราเหนือในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ และอาจจะถูกนำเข้ายังเมืองปัตตานีราว ๆ ปี ค.ศ. ๑๕๒๐ ซึ่งเสาหินนี้ได้แสดงให้เห็นความผสมผสานของอินเดียและอิสลามที่นั่นก็คือ มีลวดลายดอกบัวและเมรุผสมกับอักษรอาหรับซึ่งดังได้กล่าวแล้วว่าลวดลายศิลปะอินเดียมาจากศิลปะของชาวฮินดู-พุทธ ที่เกี่ยวกับพิธีเผาศพและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทางโลก เช่น การทำลาย การสร้างใหม่ มนุษย์ ความตาย และการเกิดใหม่ เป็นต้น ส่วนภาษาอาหรับบนเสาหินนั้นก็เป็น

กัมภีร์ที่สามารถใช้อ่านที่หลุมเพื่อ
เป็นการแผ่ส่วนกุศลให้กับผู้ตาย
การผสมผสานแบบนี้สามารถกล่าว
ได้ว่าเนื่องจากเหตุผล ๓ ข้อคือ

๑. ลักษณะการปรับตัวเพื่อ
ความเหมาะสมของชาวอิสลาม
ในยุคแรก

๒. ความยึดมั่นปฏิบัติใน
พิธีที่เกี่ยวกับความตาย

๓. การที่อิสลามไม่สามารถ
ไร้ปัญหาสัญลักษณ์ไว้เหนือกับที่มี
ประเพณีอินเดียใช้กัน □

BIBLIOGRAPHY

1. Anusaranasasanakiarti, Phrakhru & Keyes, Charles F. "Funerary Rites and the Buddhist Meaning of Death: An Interpretative Text from Northern Thailand." *Journal of the Siam Society* 68:1 Jan. 1980.
2. Beek, Steve Van, *The Arts of Thailand*. Travel Publishing Asia, Ltd. Hong Kong. 1985.
3. Bloch, Maurice and Parry, Jonathan (eds.) *Death & the Regeneration of Life*. London: Cambridge University Press. 1982.
4. Bosch, F.D.F. *The Golden Germ: An Introduction to Indian Symbolism*. Mouton & Co. 'S-Gravenhague. 1960.
5. Bowen, John R. "Death and the History of Islam in Highland Aceh". *Indonesia*. No. 38 (October). 1984.
6. de Casparis, J.G. "Ahmat Majanu's Tombstone at Pengkalan Kempas and its Kawi Inscription". *JMBRAS* Vol. LIII. Part 1. 1980.
7. Eliade, Mircea *Occultism, Witchcraft and Cultural Fashions: Essays in Comparative Religions*. Chicago. University of Chicago Press 1976.
8. Endicott, K.M. *An Analysis of Malay Magic*. Kuala Lumpur. Oxford University Press. 1970.
9. Heiné-Geldern, Robert "Conceptions of State and Kingship in Southeast Asia." Data Paper No. 18 Southeast Asia Program.

- Cornell University. April 1956.
10. Hooker, M.B. *Islam in Southeast Asia*. Leiden, E.J.Brill. 1983.
11. Hughes, Thomas P. *Dictionary of Islam*. New Delhi. 1977.
12. Johns, A.H. "Sufism in Indonesia", *JSEAH* 2 No. 2 1961.
13. Nor Bin Ngah, Mohd. *Kitab Jawi: Islamic Thought of the Malay Muslim Scholars*. Research Notes and Discussion Paper No. 33. Institute of Southeast Asian Studies. Singapore 1982.
14. Rajadhon, Phya Anuman "The Gold Meru". *Journal of the Siam Society*. 45(2): 65-72.
15. Ratananimman, Phra Saroj "The Golden Meru." *Journal of the Siam Society* 36(2): 107-112.
16. Skeat, W.W. & Laidlaw, F.F. "The Cambridge University Expedition to parts of the Malay Peninsula." *JMBRAS*. Vol. XXVI. Part 4. December 1953.
17. Skeat, W.W. *Malay Magic*. Oxford University Press. Singapore 1984.
18. Soekmono, R. *Pengantar Sejarah Kebudayaan Indonesia*. Vols 2 & 3. Penerbit Kanisius, Yogyakarta. 1973.
19. Syukri, Ibrahim. *Sejarah Kerajaan Melayu Patani*. Pasir Putih, Kelantan, n.d. (1961).
20. Tjandrasasmita, Uka "The Arrival and Expansion of Islam in Indonesia Relating to Southeast Asia." Masagung Foundation, Jakarta. Jakarta. 1985.
21. Wales, H.G. *Quarith Siamese State Ceremonies, their History and Function*. London. Bernard Quarith. 1931.
22. Wilkinson, R.J. "Malay Customs and Beliefs" *JMBRAS* Vol. 30. Part. 4. November. 1957.
23. Winstedt, Richard. *The Malay Magician*. Singapore. Oxford University Press. 1953.
24. Wyatt, D.K. & Teeuw, A. *The Hikayat Patani: The Story of Patani*. The Hague. Martinus Nijhoff. 1970.
25. Yatim, Othman Mohd. "Early Islamic Tombstones in Malaysia: Indian and Indonesian Origins." *Islamic Culture*. Vol. LIX No.2. April 1985.
26. Yatim, Othman Bin Mohd.

- "Recent Research on Early Islamic Tombstones in Malaysia." ASEASUK Conference. University of Kent. March 1984.
27. Yatim, Othman Bin Mohd. "Ancient Gravestones in Peninsular Malaysia: A. Brief Survey." *Federation Museum Journal*, Vol. 21. New Series. 1976.

Footnotes

1. Skeat, *The Cambridge University Expedition to Parts of the Malay Peninsula*, page 15
2. Wilkinson, *Malay Customs and Beliefs*, page 76
3. Wyatt, *Hikayat Patani*, Vol. 2, page 318
๔. กุโบบาราโหม่อีกแห่งหนึ่งที่ไม่ได้พูดถึงในบทความนี้อยู่ที่หมู่บ้านกำปงเน็ย กุโบบาแห่งนี้เป็นกุโบบาเก่าเหมือนกัน เพราะมีหลุมฝังศพของราชินีหลายองค์ซึ่งมีชื่อเสียงในศตวรรษที่ ๑๗ ในหนังสือ *HIKAYAT PATANI* บอกว่าราชินีเหล่านี้ประกอบด้วย Raja Ijua, Raja Biru, Raja Ungu และ Raja Kuning กล่าวว่ราชินีทั้งหมดนี้ปกครองเมืองปัตตานีในระหว่าง พ.ศ. ๒๑๒๗-๒๑๓๑
5. Wyatt, *Hikayat Patani*, Vol. 2, page 173
6. Syukri, *History of the Malay Kingdom of Patani*, page 46-47
7. Skeat, *Malay Magic*, page 405
8. Endicott, *An Analysis of Malay Magic*, pages 90-91
9. Yatim, "Recent Research on Early Islamic Tombstones in Malaysia", page 11
10. Bosch, *The Golden Germ*, page 40
11. Bosch, *The Golden Germ*, page 97
12. Bosch, *The Golden Germ*, page 96
13. Yatim, "Early Islamic Tombstones in Malaysia", page 147
14. Tjandrasasmita, "The Arrival

- and Expansion of Islam in Indonesia", page 23
15. Tjandrasmita, "The Arrival and Expansion of Islam in Indonesia", page 23
 16. de Casparis, "Ahmat Majanu's Tombstone at Penkalan Kempas and its Kawi Inscription", page 21
 17. de Casparis, "Ahmat Majanu's Tombstone at Penkalan Kempas and its Kawi Inscription", page 15

๑๘. ลักษณะตัวอักษรที่สลักบนเสาศิลาในในกลุ่ม A อ่านยากแต่ ๕-๖-๗-๘-๙-๐ จากภาควิชาโบราณคดีอิสลามจารึกกาดาก็กำลังศึกษาตีความถึงความหมายของอักษรเหล่านี้อยู่

19. Wyatt, *Hikayat Patani*, Vol. 2, pages 148-152
20. Wyatt, *Hikayat Patani*, Vol. 2, page 224

๒๑. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยืนยันข้อมูลจากประเพณีจากการบอกเล่า อาจจะตรงกับข้อเท็จจริงที่ว่า เนื้อหาทางประวัติศาสตร์ในตัวของมันเองขึ้นอยู่กับประเพณีจากการบอกเล่าในระยะแรก ๆ

22. Wyatt, *Hikayat Patani*, Vol. 1, page 5
23. Syukri, *History of the Malay Kingdom of Patani*, (Malay Manuscript), page 35
24. Wyatt, *Hikayat Patani*, Vol. 1, page 5
25. Wyatt, *Hikayat Patani*, Vol. 1, page 4
26. Yatim, "Recent Research on Early Islamic Tombstones in Malaysia", page 10
27. Wyatt, *Hikayat Patani*, Vol. 2, page 154
28. Yatim, "Recent Research on Early Islamic Tombstones in Malaysia", page 11
29. Yatim, "Recent Research on Early Islamic Tombstones in Malaysia", page 13

30. Yatim, "Recent Research on Early Islamic Tombstones in Malaysia", page 11
31. Hughes, *Dictionary of Islam*, page 80
32. Hughes, *Dictionary of Islam*, page 625
33. Wales, *Siamese State Ceremonies*, page 156
34. Beek, *The Arts of Thailand*, page 23
35. Soekmono, *Sejarah Kebudayaan Indonesia 2*, page 81

๓๖. คติการนับถือสัญลักษณ์เขาพระสุเมรุให้อยู่เหนือความตายของกษัตริย์ชาวที่นับถือศาสนาฮินดูนี้ อาจจะมีการสืบต่อมาในรูปของการปักเสาศิลาที่มีรูปแกะสลักรูปเขาพระสุเมรุเหนือหลุมฝังศพของกษัตริย์มุสลิมในสมัยต้น ดังจะเห็นได้จากเสาศิลาฝังศพรูป kubang ซึ่งปักไว้เหนือหลุมฝังศพของกษัตริย์แห่งเมืองกาและทอลโล ในแคว้นสุลาเวสีอินโดนีเซีย เมื่อศตวรรษที่ ๑๗ ดู Soekmono, R. Pengantar *Sejarah Kebudayaan Indonesia*, Vol. 3 หน้า 85

37. Anusaranasasanakiarti, "Funerary Rites and the Buddhist Meaning of Death", page 22
38. Heine-Geldern, "Conceptions of State and Kingship in Southeast Asia", page 22
39. Bosch, *The Golden Germ*, page 51
40. Bosch, *The Golden Germ*, page 63
41. Parry, *Death and the Regeneration of Life*, page 74
42. Parry, *Death and the Regeneration of Life*, page 74
43. Eliade, *Occult, Witchcraft, and Cultural Fashions*, page 38
44. Parry, *Death and the Regeneration of Life*, page 76
45. Wyatt, *Hikayat Patani*, Vol. 2, page 152

46. Wyatt, *Hikayat Patani*, Vol. 2, page 152
47. Johns, "Sufism in Indonesia", page 15
48. Wilkinson, *Malay Customs and Beliefs*, page 76
49. Wilkinson, *Malay Customs and Beliefs*, page 75
50. Bowen, "Death and the History of Islam in Highland Aceh", page 24
51. Bowen, "Death and the History of Islam in Highland Aceh", page 29
52. Hooker, *Islamic Southeast Asia*, page 140
53. Hooker, *Islamic Southeast Asia*, page 141

ของฝากจาก ศูนย์การศึกษา เกี่ยวกับภาคใต้

ตรุด ฟังจากชื่อก็นึกไม่ออกว่าจะหมายถึงอะไร ครั้นจะดูรูปร่างก็อาจจะงงได้เหมือนกัน แต่ตรุดเป็นเครื่องมือเกี่ยวข้าวอย่างหนึ่งของชาวนาในภาคใต้ พบในจังหวัดทางภาคใต้ตอนบนตั้งแต่ชุมพร สุราษฎร์ธานี ลงมาจนถึงนครศรีธรรมราช แต่ไม่พบในเขตภาคใต้ตอนล่าง รูปร่างของตรุดจะคล้ายคลึงกับค้ำข้าว บางครั้งชาวบ้านจึงเรียกว่า "เกี่ยวหางไหล" แต่ความคล่องนั้นมาจากความงอใจให้มี เพราะมีประโยชน์นอกเหนือจากความสวยงามในตัว กล่าวคือรูปร่างของตรุด ถ้าดูในแนวตั้ง ส่วนบนจะแบนใหญ่แต่มีความโค้งไปตามใบมีดหรือเกี่ยวเหล็กที่มีลักษณะโค้งมีเดือยแหลมสำหรับฝังยึดติดกับไม้ค้ำ ส่วนนี้จัดเป็นส่วนบน ต่อลงมาจะเป็นส่วนที่ใช้มือจับหรือค้ำ ส่วนนี้จะอยู่

รัฐमित ๘๓